

Necat Bayraktar'ın »Bedevra Çatılı Evler« Kitabına Sunuş

Necat Bayraktar'ın »Bedevra Çatılı Evler«¹ Kitabına Sunuş

Bir yerleşim yeri ne denli küçük ya da gözlerden uzak olsa da kendi içinde mutlaka bir geçmişi vardır ve o geçmişin izlerini taşıyordur. Bu izleri geriye doğru takip etmek, özellikle yazılı geleneği yetersiz olan Doğu toplumlarında son derece sorunlu bir duruma dönüşür. Var olan yazılı belgelerin çeşitli nedenlerle sonraki kuşaklarca incelenmesinin zorlaştırılması veya yerine göre imkansızlaştırılmasıyla da birleşince iş daha karmaşık bir hal alır ve iyice belirsizleşir.

Bu kitabın değişik bölümlerinde değinildiği gibi eski ve yeni birçok neden de buna eklenince, neredeyse kulaktan kulağa aktarılan bilgilerin satır aralarında yakalayabildiğimiz bir takım ipuçları ve yorumlamaya çalıştığımız sınırlı veriler dışında elde hiçbir şeyin bırakılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum da insana müthiş bir çaresizlik ve öfke karışımı bir duygu yüklemektedir.

Bundan dolayı birçok insan yanlış bir şey söyle(me)me çekincesiyle hareket etmekte, böylelikle belki ortaya çıkabilecek bazı ipuçlarını istemeden de olsa gözden kaçırabilmektedir. Öte yandan birçok insan da -ki bunlar çoğunlukta- resmi ideolojiye uygun, akıldışı izahlara başvurabilmektedir.

Artvin genelindeki hemen tüm yerleşim yerlerinin sonradan verilmiş isimlerin seçiminde eski isimlerle en azından anlam benzerliğine dikkat edildiği görülür. Bunun nedeni önceki isimlerin genel itibarıyla bir mantığa bağlı olarak ortaya çıkmasıdır. Bununla da muhtemelen yeni isimlerin benimsenmesinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Özellikle birçok şeyin unutturulmaya çalışılmasının bir gelenek halini aldığı bu topraklarda, birkaç kuşak sonra yeni isimlere de yeni öyküler eklemenin mümkün olacağı hesaplanmış gibi görünüyor.

Cumhuriyet kurulduktan sonra (1923) öncelikle Artvin yöresindeki yer adlarının değiştirilmesiyle işe başlanması (1926), bölgenin toprak ve nüfus yoğunluğuyla ters orantılı bir duruma işaret etmektedir. Bunu da büyük bir aceleyle yapmaya çalışanlar ve takipçileri *Fabrettin Kırzıoğlu (1917-2005)* gibi 'hayal gücü' yüksek kişilere muhtaç olunca tarih biliminin rüya tabirine çevrildiğini sezdirmemek için inanılmaz çaba göstermektedirler.

Bilindiği gibi resmi ideoloji neredeyse her şeyin Orta Asya'dan geldiği üzerine kuruludur. Buna göre Anadolu, Mezopotamya, hatta bütün Ortadoğu,

¹ <http://karamavi.com/nb-bedevra.html>

Asya'dan gelen Türk kavimleriyle oluşmuştur. Binlerce yıldır var olan ve bugünün Batı medeniyeti ve kültürüne temel kabul edilen Anadolu medeniyetleri yok sayılmaktadır. Yeri geldiğinde at sırtından inmemiş ve çadırda yaşamışlıklarıyla övü(nü)len göçer toplumların şaraptan, yüksek mimariye kadar her şeyin mucidi ve taşıyıcısı olduğunu savunmakta sakınca görülmemektedir. Dahası Asya, Ortadoğu ve Avrupa kesmeyince Amerika kıtasındaki on bin yıllık uygarlıkların temelinde Türkler olduğu iddia edilebilmektedir.

Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden önceki varlıkları Türklük ve son yüz senedir de İslamlık üzerinden açıklayamayınca da »uygunsuz« toplulmlar yokmuş gibi davranılmaktadır.

Kafkasya gibi etnik çeşitlilik ve diller coğrafyası olarak bilinen bu bölgenin güney parçası Kuzeydoğu Anadolu ve özellikle Livane yöresinin Türk geçmişinin en resmi açıklaması da Axıska üzerinden yapılmaya çalışılmaktadır.

Oysa Axıska'yı kendi gerçeğinde incelemek, özellikle *Stalin (1878-1953)* döneminde (1924-1953) sürgün ve katliamlara maruz kalmış bir toplumu anlaşılmasız bir genellemeyle, aslından koparılarak yaşadığı vahşeti göz ardı etmeye denk gelmektedir. Kaldı ki Axıska'nın tarihi, nüfusu ve akibeti hakkında yeterince bilgi bulunmaktadır. Buna bağlı olarak Kuzeydoğu Anadolu'nun önemli bir bölümünü Axıskalılıkla açıklamanın da mantıkla ve tarihle bağdaşır bir yanı olamaz.

Geçmiş, her bakımdan bir zenginlik değil de tehlike olarak görüldüğünden bilimsellikten uzak izahlar resmiyet kazanmış, tersini söylemek bilimselliğe aykırılık olarak görülmüştür. Toplumların nereden geldiklerinin yanında nereden gelmemiş olmaları gerektiği de ima edilir olmuştur. Bu sınırlamalar çoğu zaman yalnızca sınırlama olarak kalmayıp, karşı çıkanların başına iş açar duruma gelmiştir. Onun için farklı bakış açılarının önemi daha da artmaktadır.

İşte bu bağlamda böylesi çalışmalar, çok küçük birimleri ilgilendirir gibi görünse de bir düşünce sistemine ilişkin sarsıcı soru(n)lara dönüşebilir. Belki de böylesi yerel çalışmaların anlamını bu tür sonuçlarla kavramaya çalışmak işin anlamını daha da derinleştirecektir.

Buradaki bilgiler ve yorumlar da eksik (veya yanlış) olabilecek ya da zamanla ortaya çıkacak yeni verilere bağlı olarak değişebilecek düşüncelere açık kapı bırakılarak kesin iddialardan uzak bir yaklaşımla aktarılmaktadır. Her yeni bilgiyle kendini güncellemeye hazır bir mantıkla incelenmeye çalışıldığını belirtmekte fayda var.

Belki şu an elimizde olmayan (kaldıysa) bazı belgelere herkesin rahatlıkla ulaşabileceği zamanlarda, geçmişe ilişkin daha doğru ve ayrıntılı bilgiler ortaya çıkacaktır. Bazı şeyler silinip gider gibi olsa da geçmişin tümüyle ortadan kalkmayacağından hareketle sonraki dönem araştırmacıların bunları bizden daha iyi yapacaklarını bilmek bu anlamdaki eksikleri, hataları anlaşılır kılacaktır.

Bugün artık çok daha azalan nüfusu, terk edilmiş hanelerin hızla harabeye dönüşebileceğini bilmenin hüznüyle küçük (ve artık daha küçük) bir yerleşim yerini her şeyiyle kendi içinde anlatabilmek, anlayabilmekten daha zordur. Eldeki sınırlı ve artık neredeyse masal boyutunda bile anlatılacak şeyi azalmış bir köye ilişkin fikir edinebilmek için en azından çevresine ve biraz daha geniş çevresine bakmak belki işi bir ölçüde kolaylaştırabilir.

Böylelikle önce komşu köyleri, başka yerleşim yerlerini, Ardanuç'un bütünü, Artvin'i ve yüzlerce yıl önceki coğrafi, idari ve kültürel yapısıyla Livane'yi de anlamaya çalışmak gerekmektedir.

Küçük bir yerleşim yerinin kendi özelinde anlamı olsa bile, alan genişlediğinde önemi azalabilir. Ancak bu durum yine de geçmişimizin silinip gitmesine seyirci kalmayı haklı çıkarmaz. Onun için geçmişe ilişkin bilmediklerimiz bildiklerimizden çok fazla olsa da, en azından bazı soruları sormayı becerebiliriz. Bu soruların doğruluğu oranında doğru cevaplara yaklaşmış oluruz. Doğruyu bulamazsak da yanlışın nerede olduğunu kavrayabiliriz, kimbilir.

Demokritos (MÖ 460-370) sadece aklıyla atoma ilişkin ipuçlarını yakalamıştı. Oysa maddenin böylesi küçük parçalara bölünebilmesi için daha 2400 yıl beklemek gerekmekteydi. İşte biraz da bu duyguyla, henüz kabul edilmeyenlerin, görülmeyenlerin var olmadığı sonucu çıkmamalı düşüncesinden hareket etmek gibi bir şey burada anlatılanlar.

Bu çalışmanın amacı da düşünmek ve sormak olarak kabul edildiğinde anlamını bulmuş olacaktır.